

PYMs skolearbeid blant Guarani-indianerne i Paraguay

Rudolf Leif Larsen

Er misjonsarbeid, inkludert skolearbeid en trussel når verdifull kultur og historie skal bevares? PYMs skolearbeidet blant Guarani-indianerne i Paraguay viser at det så absolutt ikke er noen motsetning.

På mange måter står vi i en svært gammel misjonær-tradisjon. Indiamisjonær William Carey (1761-1834), kalt "Den moderne verdensmisjonens far", arbeidet på tilsvarende vis: han oversatte Bibelen til mange språk, samlet inn lokal historie, laget lærebøker, opprettet skoler og universitet.

I 1958 dro Bergliot Normoen (Nordheim), Gunvor Johansen (Iversen) og Ruth Kjellås som Norsk Pinsemisjons første misjonærer til Guarani-indianerne. De hadde først forsøkt å etablere seg i Nord-Paraguay, i Tranquerita, Amambay blant pay-tavyteraindianerne, men det gikk ikke. Deretter ble de av Forsvarsdepartementet tildelt et område på grensen mellom fylkene Caaguazu og Alto Parana. Stedet heter Paso Cadena, og skulle bli et viktig utgangspunkt for arbeidet blant Ava-Guarani, Mbya og Ache-indianerne.

De forteller at "allerede uken etter at vi kom til Paso, samlet vi de første barna til skoleundervisning. Det var ikke så mange til å begynne med og de visste vel knapt hva skole var for noe". Det var Guarani-høvding Juan Paulo Vera som ivret for å gi folket sitt skolegang. Derfor ble disse tre «señoritaene» svært godt tatt imot. De instalerte seg under et stort tre (bildet), og pultene var enkle gruovhuggede planker.

Etter kort tid kunne skolen flytte inn i ei enkel indianer-hytte, men i 1965 kunne de ta i bruk en skolestue bygd i murstein. Siden er det bygd omkring 30 skolebygg rundt omkring i indianerkoloniene. To av disse er gymnas. Omkring halvparten er finansiert via PYM / BN (DIGNI) / NORAD.

Misjonærene var ufaglærte lærere. Det fortelles at Anna Strømsrud (kom i 1961) måtte lære seg spansk sammen med barna. Men etter hvert kom også utdannede norske lærere til.

Siden den gang har skolearbeidet vært en viktig del av dette arbeidet. Men skolemateriellet var ikke tilpasset indianernes situasjon og språk. Riktignok hadde vi ganske tidlig deler av Det Nye Testamentet på deres språk. Men en skole består jo av mange forskjellige fag. Det vanlige skolemateriellet ble så godt som mulig tilpasset lokalt språk og kultur, men ofte i en muntlig form. At det i tillegg stort sett var på spansk, gjorde læresituasjonen enda vanskeligere.

I 1979 fikk skolen en utdannet lærer, Rosa Bogado Garcete. Da ble skolen godkjent av skolemyndighetene. I 1986 ble moderne skolebygg tatt i bruk. Fremdeles måtte elevene bruke skolemateriell laget for majoritets-befolkningen. På den tiden var det bare 5 – 8 elever som klarte å fullføre grunnskolen på 6 år. I 1991 var det 4 lærere, og 115 elever. Samme år fullførte 61 elever folkeskolen. Elevene var både indianere, mestisere (kalt paraguayere) og brasilianere (av europeisk opprinnelse).

Paso-Cadena-skolen 1986

Utover '90-taller var det noen indianer-ungdommer som gikk videre på gymnas, og disse fikk etter hvert lærer-utdanning. Crispin Caballero Vera ble i 1999 en av de første indianerne med slik utdanning.

Land og folk

Paraguay har en befolkning på omkring 6,5 millioner. Av disse er det omkring 120.000 indianerne, fordelt på 17 stammer. På 1950-tallet var det omkring 50.000 indianere, men har nå mer enn fordoblet antallet. De består av følgende stammer som bor i Øst-Paraguay: Ava-guarani, Mbya, Ache og Pay Tavytera. I Vest-Paraguay fins to grupper: Tapiete og Guarayo.

Deres språk tilhører språkfamilien guarani. Ava-guaraniene og pay-tavytera'ene ligger språklig nærmest mestiserne, hvor ca 90 % har guarani som morsmål.

PYM arbeider blant guaraniene i øst, og de utgjør omkring halvparten av indianerne i landet.

Ava-guaraniene ligner kulturelt (men ikke religiøst) mest på bondebefolkningen. De bor i fylkene Caaguazu, Alto Parana og Canindeyu. De har kommet ganske langt mht deltagelse i skolene. Flertallet av lærerne er Ava-guarani. Antallet med høyere utdanning vokser. Her fins endel evangeliske kirker.

Mbyaene fins særlig sør for Ava-guaraniene, men det fins Mbya-kolonier i samme områder som Ava-guaraniene er. Mbyane har vært mer lukket i forhold til omgivelsene. Først de senere årene har noen Mbyaer fått høyere utdanning. Deres guarani avviker mye fra den vanlige. Også kulturelt / religiøst er det endel forskjellig fra de andre gruppene.

Acheene er språklig og kulturelt helt forskjellig fra de andre guarani-gruppene. De teller omkring 1500 – 2000 individer. De var nomader fram til '80-tallet, men bor nå i noen få kolonier sør for Ciudad del Este, samt nord i Canindeyu-fylket. Det ser ut til at de fungerer bedre som gruppe, og jobber mye i fellesskap. Noen av koloniene har moderne jordbruk. Flertallet er kristne.

Pay tavyteraene bor i Amambay og Concepcion-fylket. De snakker også guarani. De er den største gruppen innen guaraniene. PYM hadde et ganske omfattende arbeid blant dem på 70 – 80-tallet. Nå fungerer et indianerhospital i Yby Yau.

Indianerbefolkningen vokser med vel 4 %. Mestiserbefolkningen vokser med ca 2-3 % .

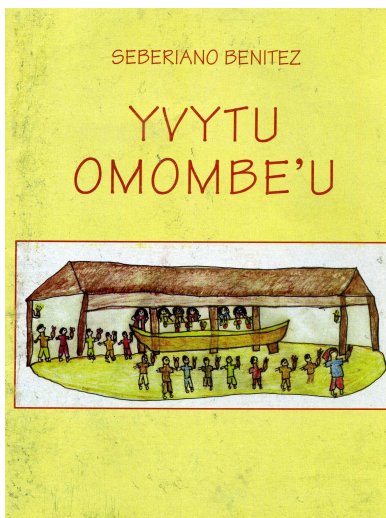
Hovedbefolkningen er mestisere. Det er blanding guarani – europeere. Leveforholdene varierer svært mye. Det er stor forskjell mellom landsbygda og byene, og mellom hovedstaden og andre byer. Man regner med at omkring 35 % lever i fattigdom, og litt under halvparten av disse lever i ekstrem fattigdom. Indianerne hører for en stor del til denne siste gruppen.

Det fins betydelige innvandringsgrupper, som menonitter (tyskættede), japanere, koreanere, chinesere, og spesielt brasilianere (av europeisk avstamning).

Mestiserbefolkningen er i hovedsak katolske, men den evangeliske delen av befolkning er i vekst, og utgjør vel 4 %.

PYM har også et langvarig arbeid i mestiser-befolkningen, og det er dannet mange kirker, to skoler, daghjem, hjem for uføre, institusjon for rehabilitering av rusmisbrukere og bibelskole. Alt ble nasjonalisert på slutten av '90-tallet, men samarbeidet fortsetter.

Prøve-prosjekt

I «Paso-Cadena-prosjektet» (skole, jordbruk, sykehjelp) i siste halvdel av '90-tallet, laget Inge Bjørnevoll et heftet kalt "*Yvytu omombe'u*" (vinden forteller). Det var et slags prøve-prosjekt. Det tok tid å vinne tilliten hos indianerne, og vi manglet endel guarani-bokstav-typer i datamaskinene. Det tok også tid å finne et trykkeri som kunne trykke dette. Heftet ble utgitt av PYMs stiftelse i Paraguay, "La Mision Norma". I heftet forteller vår nabo i Paso Cadena, Seberiano Benites, om sitt liv. Det er bilde av Seberioano, og barna laget tegninger som viser mange sider ved deres liv. Dette var starten. Læreboken hadde sitt opphav hos indianerne selv. Det var deres første bok, og blant annet gjennom dette ville vi styrke indianernes identitet i forhold til storsamfunnet omkring dem.

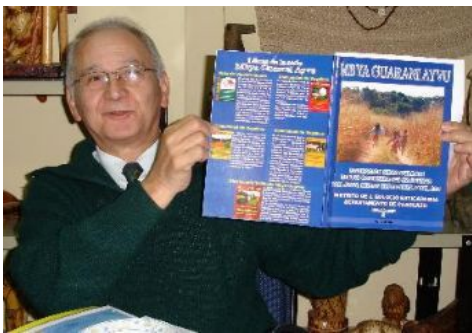
Seberiano Benites

Samarbeidspartnere

Utfordringen ble igjen tatt opp av Inger Johanne og Inge Bjørnevoll på slutten av '90-tallet. Man skjønnte at det var behov for et større språk-miljø. Det gjorde at de tok kontakt med «Det Evangeliske Universitetet», og prosjektet «Proyecto Kuatiañe'ẽ» ble etablert.

Det ble utarbeidet søknad, som via PYM ble presentert for Bistandsnemda (nå DIGNI), og deretter NORAD, og den ble så innvilget. Samarbeidet med disse institusjonene har vært optimalt, og rettleidingen har gjort arbeidet profesjonelt.

Vår øvrige samarbeidspartner i Paraguay var / er indianer-kirken, indianer-skoler og enkeltindivider og stiftelsen "Prof. Dr. Reinaldo Julián Decoud Larrosa". Stiftelsen ble dannet i 1997, med hovedformål å ta vare på guarani-språket. Stiftelsen eier «Proyecto Kuatiañe'ẽ». Stiftelsen bærer navnet til en tidligere språk-forsker, Dr. Reinaldo Julián Decoud Larrosa. Han oversatte på '60-tallet «Det Nye Testamentet» fra gresk til guarani. Dr. Aquino var i 2006 med og reviderte denne utgaven i en versjon som Ava-Guarani-indianerne snakker.

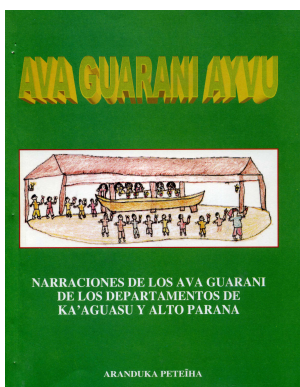
Dr. teolog, missiolog og språkforsker Almidio Aquino har hele tiden vært leder. Inge Bjørnevoll var PYMs representant i arbeidet fram til 2007. Samme år overtok undertegnede og har sammen med PYMs Bistandsavdeling fulgt opp prosjektet. Det gjelder økonomi-styring, egenandel, rapporter og prosjekt-besøk.

Innsamlingen av kulturelt stoff foregår ved at det blir gjort opptak på kassett, helst av indianerne selv. Sentrale personer, høvdinge og medisinnmenn forteller det de vil at kommende generasjoner skal vite om deres kultur. Likeså synger de sine gamle sanger. Disse opptakene er grunnlaget for bøkene, sammen med fotografier og tegninger av skolebarna i de forskjellige koloniene.

PYM har i alle år vært hovedkontakten i Norge. Oppfølgingen derfra, spesielt når det gjelder organisering, økonomi, rapporter etc, har dette vært svært viktig og avgjørende for resultatet. Solveig Irene Seland og Rudolf Leif Larsen har vært PYMs representanter de siste årene, og prosjekt-besøkene har vært svært nyttige.

DIGNI har selvsagt vært avgjørende for godkjenning av prosjektene. Kontakten med DIGNI, og deres besøk i Paraguay, har vært svært nyttige og avgjørende for resultatet.

Samarbeidet med private og pinsemenigheter for å skaffe egenandel, har til syvende og sist, vært det som har gjort prosjektet mulig. Uten egenandel, blir det intet prosjekt.

Proyecto Kuatiañe'ẽ 2000 – 2004, med forlengelse 2005 - 2006

I dette prosjektet ble “Instituto de Lingüística Guarani”, og “Facultad de Lenguas Vivas” involvert. I perioden ble følgende bøker laget bok 1 (bildet) til 14 for Ava-guarani, bok 1 og 2, samt en ordbok til Mbya; og en gramatikkbok til Ache'ene.

Bøkene som produseres har tekster med stor verdi, både etnologisk, sosiologisk og antropologisk. Det er jo indianerne selv som forteller. De gamle henter fram ord som var vanlig i deres generasjon. De forteller om

handarbeid av forskjellig slag, jaktmetoder, matproduksjon, matretter, klær og pynt til hverdag og fest. De synger sine gamle sanger, både religiøse og egne folkesanger. Guaraniene kan mye om medisin-planter, og også det er tema i bøkene.

Proyecto Kuatiañe'ë 2006 – 2009

I denne perioden ble det produsert 17 Mbya-bøker, 4 Ache-bøker og 4 Ava-Guarani-bøker. Fra 2008 var det 6 stipender til indianer-studenter. I tillegg ble det gjennomført 45 kurser for indianer-lærere, samt konferanser på universiteter. Kursene hadde som tema tekstene i bøkene som er produsert av prosjektet.

Oppstarten av innsamling av tekster blant Ache-indianerne var interessant! De bor i seks forskjellige kolonier. Tidligere levde Ache'ene fritt i skogene. Mange barn ble tatt fra foreldrene, og mange mistet foreldrene ved drap. Disse «barna» leter nå etter røttene sine. Å bygge bro mellom dem som en gang ble bortført og familiene deres, har vært viktig. Målet er at også den siden av historien deres kan bli tatt vare på.

I løpet av prosjektperioden er det gjennomført revisjonene av produktene i samarbeid med indianer-lærere fra de ulike lokalsamfunnene. De endringer og korreksjoner som ble gjort med jevne mellomrom gjennom workshops, bidro til å forbedre hver bok.

I perioden ble det dannet en prosjekt-komite, med medlemmer fra de områdene hvor prosjektet arbeider. Komiteen har hatt 15 møter i perioden. Denne har studert og analysert mekanismer for å forsterke følelsen av eierskap til bøkene som er produsert sammen med dem.

Det ble distribuert 18.550 bøker til lokalsamfunnene Mbya, Ache og Ava-Guaraniene.

Grunn-materiellet ble oppbevart på instituttet for "Investigación del Instituto de Lingüística Guarani del Paraguay", inntil lokalsamfunnet har et sikkert lokale for å oppbevare dem.

Det ble gjennomført 9 workshops med ILO 169-dokumentet for å oppmuntre indianerne til å bli kjent med sine egne rettigheter til helse og utdanning, og ta vare på dokumenter av store kulturelle, historiske og språklige bakgrunn.

Proyecto Kuatiañe'ë 2010 – 2014

Formålet for arbeidet har vært:

1. Å lage forståelige lesebøker som framhever etnisk-kulturelle verdier, på morsmålet, for å utvikle tenkningen, selvfølelsen, troen på framtiden og en mulig sosialøkonomisk endring på boplassene.
2. Å gi lærerne etterutdanning i pedagogikk, samt å styrke deres rettigheter.
3. Elektronisk lagring av fortellinger og sanger, for å ta vare på dette kulturelle materialet slik det ble fortalt og sunget. Mye vil forsvinner når nåværende besteforeldre-generasjon dør.

4. Fra 2008 har det vært gitt stipender til studier på universiteter og høyskoler. Disse studentene følges tett, og gis nødvendig støtte. Det er ikke lett å komme fra en indianerkoloni for å studere i et svært sekulært og tøft miljø. Totalt har et større antall personer fått høyere utdanning, både i full sykepleie-utdanning og pedagogikk.

Pr mai 2014 er det laget bøkene 11 til 14 for Mbya'ene, bøkene 27 til 33 for Ava-guaraniene, og for Achene bøkene 4 til 10.

Er dette viktig? Ja!! Så langt vi vet, har ingen samlet inn dette stoffet på denne måten, før nå gjennom dette prosjektet. På samme måte som vi har bidratt til å forebygge og lege sykdom gjennom helsearbeidet, drevet skolearbeid, har forkynt evangeliet, dannet menigheter, og hjulpet guarani-indianerne i Paraguay på forskjellig vis, er dette en naturlig del av arbeidet. Det handler om en stor del av guaranienes sjel: det de har vært, er og vil være. Det handler om å dokumentere og ta vare på deres språk. De tre gruppene har hver sine språk / dialekter. Vi ser at det er en stor fare for at de kan miste sine morsmål. Vi tar vare på dette i bøker og på CD.

Evalueringer

Prosjekt-samarbeidet med NORAD har vært evaluert flere ganger. I 1983 ble «**Informe de Evaluación 1.83**» gjennomført, uten at skole og skolemateriell var noe stort tema, til tross for at skolen var svært viktig for PYM. Det konstateres at folketellingen fra mars 1983 sier at alfabetismen i indianer-befolkning mellom 7 og 65 år er på 33,5 %, og bare 1 % avslutter grunnskolen.

I perioden 1983 – 1996 var det flere prosjekt-besøk fra NORAD og andre, som på forskjellig vis evaluerte arbeidet blant indianerne.

I januar 1996 utarbeidet antropolog **Jan-Åke Alvarsson** en «rapport og oppfølging av prosjektgjennomgangen i Paso Cadena», og han konkluderte at det ville være gunstig å utarbeide lærebøker med bakgrunn i lokalt språk og kultur.

«**Gjennomgang av Pinsevennes Ytre Misjons utviklingsprogram blant indianere i Paraguay, november 1996**» konstaterer at skolen er nasjonalisert. Skolen har da 4 lærere med statsstøtte, og 130 elever. Fra 1993 gjennomførte Paraguays Undervisnings-ministerium en omfattende reform som blant annet åpnet for lokal pensumtilpasning. Men man var bekymret for at hvis all undervisning gikk på guarani, så ville elevenes spansk-kunnskaper bli for dårlige.

I prosjekt-gjennomgangen REVIEW OF THE WORK WITH INDIGENOUS PEOPLES BY THE NORWEGIAN MISSIONS IN DEVELOPMENT (BISTANDSNEMNDA), 2007, ved Axel Borchgrevink, Norwegian Institute of International Affairs og John-Andrew McNeish, Christian Michelsen's Institute, sier det: «The consultants gained a more positive and nuanced view of the development work of mission organizations through the fieldwork. Widespread perceptions of these organizations only being interested in religious conversion were found to be false. In all cases we found a genuine concern for promoting development and the social and economic well-being of the target groups. In no cases was there any tendency to prioritise those who belonged to specific faiths or denominations. Project activities showed positive outcomes in the form of more secure livelihoods, the provision of basic services, strengthening of local organizations, and even efforts at advocacy and legal empowerment.»

Evaluering 2011 ved «**Tenondere Consultants**», Asunción, Paraguay, sier:

This consultancy report concludes stating:

- That the evaluation reveals a high degree of acceptance and appreciation of the Kwatiañe'ê project's work.
- That the different Ava-guarani, Ache and Mbya communities and settlements view the collection of their culture in books as something very positive, because they understand that it will help protect their culture and draw young people and children to their people, who are besieged by acculturation and at risk of leaving their culture forgotten.
- That the Ava-guarani, Ache and Mbya respondents have expectations regarding the Kwatiañe'ê project's future work. They hope that it will continue to work closely with them to increase knowledge about and appreciation of their culture, and they want the work to reach other communities and peoples.

Konklusjon

Midler og tid som er investert i bok-prosjektet, har gitt store resultater. Ved slutten av dette prosjektet, vil det være produsert omkring 70 bøker. All tekst, bilder og tegninger som kommer fra disse tre indianergruppene, er innsamlet av dem selv. Ansatte i prosjektet har tilpasset deres fortellinger til å passe i en bok. De samme fortellingene og sangene er innspilt på kassetter / CD og video.

Omkring 20 personer ha fått høyere lærer-utdanning. Mange er tilbake på sine bosteder, og underviser i skolene. De som avslutter sine studier nå, reiser også tilbake til hjemstedene for å arbeide der. En av disse er ache-kvinnen Estella, som blir den første ache-kvinne som har høyere utdanning.

Det er skapt et dyktig språk-forsknings-miljø i stiftelsen "Prof. Dr. Reinaldo Julián Decoud Larrosa", med store kunnskaper i de tre språkene, Ava-guarani, Mbya og Ache.

Alle indianerne som har vært medlemmer i projekt-komiteen, innsamlere av kulturelt stoff, korrekturlesere og språk-studenter representerer en svært viktig ressurs i deres videre utvikling.

Det er et stort ønske om å videreføre prosjektet blant andre indianergrupper.